

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра фінансів та оподаткування

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,
проф. Гаврилюк С. В.

С. В. Гаврилюк
16. 10. 2013 р.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки бакалавр

галузі знань 0305 - Економіка і підприємництво

напряму 6.030508 - Фінанси і кредит

Луцьк – 2013

Програма навчальної дисципліни «Соціально-економічна безпека» для студентів 2 курсу галузі знань 0305 – «Економіка і підприємництво», напряму підготовки 6.030508 – Фінанси і кредит.

"26" *серпня*, 2013 р. – 7 с.

Укладач:

К.е.н., ст. викл. кафедри фінансів та оподаткування *BO* Борисюк О.В.

Рецензент:

К.е.н., доц. кафедри фінансів та кредиту *SO* Стащук О.В.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри фінансів та оподаткування

протокол № 1 від 29.08. 2013 р.

Завідувач кафедри *Карл М.І.* (Карлін М.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

*Перезатверджено (протокол № 1 від 29.08.2014р)
Карл М.І. (протокол № 13 від 27.05.2015р)*

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № 1 від 04.09. 2013 р.

Голова науково-методичної комісії інституту *С.І.* (Бегун С.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 2 від 16.10. 2013 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни “Соціально-економічна безпека” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності «Фінанси і кредит».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес забезпечення соціально-економічної безпеки на безпечному рівні.

Міждисциплінарні зв'язки: курс “Соціально-економічна безпека” вивчається у комплексі з вивченням таких дисциплін: фінансовий механізм ЗЕД, міжнародні економічні відносини, національна економіка, державне регулювання економіки.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Сутність економічної безпеки України.
2. Основні складові економічної безпеки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою викладання** навчальної дисципліни “Соціально-економічна безпека” є засвоєння теоретичних основ соціально-економічної безпеки національної економіки, набуття системних знань і навичок щодо вивчення загроз та викликів економічній безпеці України у сучасному глобалізованому світі.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни “Соціально-економічна безпека” є вивчення проблеми створення єдиної концепції соціально-економічної безпеки, аналіз концептуальної моделі її забезпечення; виявлення і прогнозування внутрішніх та зовнішніх загроз життєво важливим інтересам об'єктів безпеки; вивчення стратегії соціально-економічної безпеки держави.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати : концептуальні моделі забезпечення економічної безпеки, її структуру та зміст основних елементів.

вміти : давати аналітичну оцінку рівнів розвиненості й захищеності інформаційних ресурсів та розвитку інформаційної індустрії, оскільки саме вони визначають нині стан й перспективи національної економіки, політики й культури та позиціонування України на світовій арені й забезпечення нею реального суверенітету.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 Сутність економічної безпеки України

Тема 1. Зміст категорії соціально-економічна безпека

Відповідність системи знань про економічну безпеку критеріям сутності науки. Об'єкти економічної безпеки України. Суб'єктами економічної безпеки України. Структура економічної безпеки національної економіки. Предмет вивчення економічної безпеки. Генеза категорії „економічна безпека”. Співвідношення понять „загроза”, „індикатор безпеки”, „порогові значення”.

Особливості питання забезпечення економічної безпеки за сучасних умов господарювання. Характеристика підходів до визначення економічної безпеки. Сутність економічної безпеки залежно від підходів.

Тема 2. Концептуальні моделі забезпечення економічної безпеки

Системи і моделі національної безпеки: американська – орієнтована на поєднання зовнішньої та внутрішньої безпеки, яку використовують за взірць більшість держав; японська – з акцентом на внутрішню соціальну безпеку; китайська, яка є найбільш концентрованим виразом систем безпеки держав, що здійснюють будівництво соціалістичного суспільства; системи, властиві державам, що нещодавно набули незалежність, а також здійснюють глибинну переорієнтацію свого розвитку. Оптимальна модель забезпечення економічної безпеки. Ієрархічна характеристика системи економічної безпеки.

Тема 3. Теоретичні узагальнення феномену «економічної безпеки»

Сучасні дослідження проблеми економічної безпеки в наукових працях вітчизняних та іноземних економістів. Підходи до визначення взаємозв'язку, взаємообумовленості базового та видових понять безпеки, і економічної безпеки, Аналіз основних підходів до визначення поняття економічної безпеки два аспекти категорії економії безпеки:

а) безпосередньо якісна характеристика економічної системи через елементи, які характеризують її стан з точки зору безпеки (стійкість, розвиток, самодостатність);

б) вертикально-інтегрована система безпосереднього забезпечення економічної безпеки, яка обумовлена державною структурою країни і виражена в наступних видах взаємостосунків: взаємостосунки держави та суб'єктів держави як двох рівнів державної влади (центр – регіон);

- міжрегіональні відносини (регіон – регіон);

- взаємостосунки органів державної і муніципальної влади (регіон – уніципальне утворення).

Тема 4. Проблеми створення і реалізації єдиної концепції економічної безпеки

Дослідження проблем економічної безпеки для пізнання особливостей соціально-економічного розвитку країни в період системної трансформації та розгортання у світі процесів глобалізації, в умовах послаблення позицій України в політичній, економічній і військовій сферах.

Реалізація національних економічних інтересів та економічна безпека. Механізм використання національних економічних інтересів. Вплив глобалізаційних процесів на реалізацію національних інтересів. Мета реалізації національних економічних інтересів. Пріоритети національних економічних інтересів.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Основні складові економічної безпеки

Тема 5. Валютно-фінансова безпека

Внутрішнє валютне регулювання. Механізми валютного регулювання, що застосовуються Національним банком України: 1) визначення порядку проведення валютних операцій; 2) валютні обмеження; 3) валютні інтервенції; 4) девальвація та ревальвація валют; 5) дисконтна та девізна валютна політика; 6) управління валютними резервами (диверсифікація).

Генеральні та індивідуальні ліцензії НБУ. Сутність фінансової безпеки, фактори впливу на неї. Складові фінансової безпеки національної економіки.

Тема 6. Демографічна безпека

Демографічні загрози та їх показники. Принципи забезпечення демографічної безпеки. Мета і завдання демографічної безпеки. Повноваження Президента України в галузі забезпечення демографічної безпеки.

Повноваження Верховної Ради України в галузі забезпечення демографічної безпеки. Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі забезпечення демографічної безпеки. Програми демографічної безпеки.

Тема 7. Продовольча безпека

Суть продовольчої безпеки, її складові. Забезпечення продовольчої безпеки України. Принципи продовольчої безпеки України. Критерії продовольчої безпеки. Тенденції розвитку сільського господарства.

Удосконалення механізму забезпечення продовольчої безпеки в Україні. Головні завдання державного регулювання АПК в контексті забезпечення продовольчої безпеки України.

Тема 8. Енергетична безпека

Особливості організації та регулювання світових енергетичних ринків, сучасні тенденції та проблеми їх розвитку: досвід для України. Провідні механізми регулювання світової енергетики на початку XXI сторіччя. Основні цілі та пріоритети діяльності МЕА-Міжнародну енергетичну агенцію.

Світові запаси первинних енергетичних ресурсів. Лібералізація ринку електроенергії. Лібералізація ринків нафти та нафтопродуктів. Вугільний ринок США та ЄС. Порівняльний аналіз загальних положень енергетичної стратегії Росії в контексті законодавства України в сфері національної безпеки.

Тема 9. Загрози економічній безпеці України

Загрози економічній безпеці України: внутрішні та зовнішні. Національні ризики. Стандартні ризики: природні, країнові, політичні, загально-економічні, фінансові. Суспільство ризику. Загальна структура стратегічних ризиків. Диференційовані стратегічні ризики. Інтегральні стратегічні ризики. Системні стратегічні ризики.

Індикатори економічної безпеки. Класифікація показників-індикаторів економічної безпеки. Сутність граничного рівня безпеки. Характеристика граничних значень економічної безпеки. Кількісний вимір впливу окремої загрози.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є залік.

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання

В процесі вивчення дисципліни «Соціально – економічна безпека» використовуються наступні методи діагностики успішності навчання:

- поточне опитування;
- розв'язування тестових завдань;
- підсумкове оцінювання по кожному змістовому модулю;
- оцінювання виконання ІНДЗ.

5. Список джерел

Нормативно-правові акти:

1. Закон Російської Федерації «Про безпеку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sec4all.net/zakon-r1.html>.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
3. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
4. Указ Президента України «Про стратегію національної безпеки України» від 12 лютого 2007 року № 105. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>.

Навчально-методична література:

1. Алексеєнко Л. М. Моніторинг учасників фінансового ринку: реалії та пріоритетні напрями гарантування національної безпеки / Л. М. Алексеєнко, Н. В. Савчук // Наука й економіка. – 2010. – №4 (20). – С. 7 – 11.
2. Баженова О. М. Економічна безпека України : сучасний етап / О. М. Баженова // Банк. справа. – 2008. – № 1. С. 52 – 61.
3. Дацків Р. М. Економічна безпека держави в умовах глобалізаційної конкуренції / за ред. Р. М. Дацків. – Л : Центр Європи, 2006. – 160 с.
4. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення / за ред. В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько : [Монограф.] – К. : НІСД, 1997. – 144 с.
4. Єрмошенко М. М. Фінасова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко : [Монограф.] – К : Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2001. – 309 с.

5. Жаліло Я. А. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти / Я. А. Жаліло : [Монограф.] – К : Сатсанга, 2001. – 224 с.
6. Ковч Т. Б. Місце і роль фінансового моніторингу в забезпеченні життєдіяльності / Т. Б. Ковч // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – №2 (11). – С. 265 – 272.
7. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [Монограф.] / за ред. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К : Лібра, 2003. – 280 с.
8. Кубах Т. Г. Сутність фінансової безпеки як складової економічної безпеки держави / Т. Г. Кубах // Вісник української академії банківської справи. – 2007. – №2 (23). – С. 46 – 51.
9. Мірошниченко О. В. Визначальні функції системи національної економічної безпеки / О. В. Мірошниченко // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2007. – № 12. – С. 8 – 12.
10. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / за ред. В. І. Мунтіян. [Монограф.] – К. : Вид-во КВШ, 1998. – 462 с.
11. Основи економічної безпеки : [Підручн.] / за ред. О. М. Бандурка., В. Є. Духов, К. Я. Петрова, М. Черняков. Х : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
12. Пастернак – Таранушенко Г. Економічна і національна безпека держави / Г. Пастернак –Т аранушенко // Економіка України. – 1994. – № 2. – С. 51– 56.
13. Пастернак – Таранушенко Г. Результаты исследования путей обеспечения экономической безопасности Украины / Г. Пастернак – Таранушенко // Экономика Украины. –1999. – № 2. –С. 21 – 28.
- 14.Ткач В. О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій [Електроний ресурс] / В. О. Ткач.- Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ever/2011_1/33.pdf.
15. Чаговець Л. О. Нейросітові моделі дослідження загроз економічній безпеці підприємства / Л. О. Чаговець // Теорії мікро-макроекономіки : зб. наук. праць професорсько-викладацького складу і аспірантів. Вип. 25. – К : Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління, 2006. – С. 107–111.
16. Шкарлет С. М. Еволюція категорії "безпека" в науковому та економічному середовищі / С. М. Шкарлет // Формування ринкових відносин. – 2007. – № 6. – С. 7–12.
- 17.Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України : сутність і напрямки забезпечення : [Монограф.] / за ред. В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. –К : НІСД, 1997. – 144 с.